

UUDISED EL narkoseire keskuselt Lissabonis

NAKKUSHAIGUSED, PROBLEEMNE UIMASTITARBIMINE JA NARKOOTIKUMIDEGA SEOTUD SURMAD

Uute AIDSi juhtude puhul on heteroseksuaalne ülekanne muutunud sagedasemaks nakatumisteks kui narkootikumide süstimine

(24.11.2005 LISSABON) **EL-i Narkoseire Keskus (EMCDDA)** räägib oma täna Brüsselis avaldatavas **2005. aasta aruandes uimastiprobleemidest Euroopas**, et uute AIDSi juhtude puhul on nüüdseks saanud kõige levinumaks nakatumisteks heteroseksuaalsed kontaktid, mis edestavad nakatumist narkootikumide süstimise tagajärjel. Kui kuni 2001. aastani oli **EL-is** enamuse uute HIVi juhtude põhjustajaks narkootikumide süstimine, siis uusimad andmed näitavad, et praegu on kõige sagedasemaks nakatumisteks heteroseksuaalne ülekanne ⁽¹⁾.

EMCDDA ⁽²⁾ sõnul on seejuures oluline tegur tugevatoimelise retroviirusevastase ravi (HAART)* paranenud kättesaadavus HIV-positiivsetele süstivatele narkomaanidele. Suuremas osas **Lääne-Euroopast** on HAART nüüd kättesaadav enam kui 75%-le seda vajavatest patsientidest, ehkki **Balti riikides** on kättesaadavus endiselt halb. Näiteks **Lätis** on AIDSi juhtude arv HIVi nakatunud süstivate narkomaanide hulgas viimastel aastatel märgatavalt suurenenud, mis viitab vajadusele parandada juurdepääsu HAARTile ⁽³⁾.

Samuti mõjutavad **EMCDDA** väitel narkootikumidega seotud HIVi nakatumise praegust taset Euroopas süstivate narkomaanide parem juurdepääs ravile ning kahjustuste vähendamise teenustele ja samuti narkootikumide süstimise vähenemine mõnedes riikides.

HIVI levimus on süstivate narkomaanide seas väike, kuid hepatiidinakkuse levimus siiski suur

HIV-infektsiooni levimus süstivate narkomaanide seas püsib enamikus **EL-i liikmesriikides** ja **kandidaatriikides** väiksena. **Tšehhi Vabariigis, Kreekas, Ungaris, Sloveenias, Slovakkias, Soomes, Ühendkuningriigis, Bulgaarias ja Rumeenias** on nakatunud süstivatest narkomaanidest umbes 1% või alla selle ning **Saksamaal, Leedus ja Luksemburgis** alla 5% (2001–2004).

Hinnanguliselt suuremast levimuse määrast (ligikaudu 10% või üle) on aga teatanud **Eesti, Hispaania, Prantsusmaa, Itaalia, Läti, Madalmaad, Poola ja Portugal**. Samas on uute HIV-infektsiooni diagnoosi juhtude arv süstivate narkomaanide hulgas aruande kohaselt „märgatavalt vähenenud“ **Eestis ja Lätis**, mis annab alust arvata, et hiljutise epideemia haripunkt neis kahes riigis võib olla juba seljataga.

Viimased uudised B- ja C-hepatiidi kui Euroopa süstivate narkomaanide seas peamiste haigestumise põhjustajate levimuse kohta ei ole aga nii head. Suur osa süstivatest narkomaanidest nakatub B-hepatiidi viirusest (HBV) või C-hepatiidi viirusest (HCV) paari aasta jooksul pärast süstimise alustamist. Mitmes riigis, nagu **Belgias, Eestis, Kreekas, Itaalias, Poolas, Portugalis ja Norras** läbi viidud uuringud näitavad, et C-hepatiidi viirusest nakatunute määr süstivate narkomaanide hulgas on jätkuvalt üle 60% (2002–2004).

24 **EL-i liikmesriigis** (v.a. Küprosel), aga samuti **Norras, Bulgaarias ja Rumeenias** pakutakse praegu süstivatele narkomaanidele nõela ja süstla programmide raames steriilseid süstimisriistu. Kuigi süstimisvahenditega varustamise tase varieerub, on see paljudes riikides märkimisväärselt kõrge.

Uurimused on näidanud, et nõela ja süstla programm võib osutada tõhusaks nii nakkushaiguste vältimisel kui ka tervishoiu- ja sotsiaalteenistuste viimisel raskesti ligipääsetavate narkomaanideni.

Probleemseid narkomaane on EL-is kuni 2 miljonit**

EMCDDA hinnangul on laienenud **EL-is** praegu 1,2 kuni 2,1 miljonit probleemset narkomaani, kellest 850 000 kuni 1,3 miljonit hakkavad tõenäoliselt narkootikumide süstima.

Andmed levimuse kohta 1990. aastate keskpaigast kuni lõpuni näitavad probleemsete narkomaanide arvu mõningast suurenemist **Taanis, Austrias, Soomes, Rootsis** ja **Norras**, samal ajal kui **Tšehhi Vabariigis, Saksamaal, Kreekas** ja **Iirimaa** probleemsete narkomaanide arv stabiliseerus või vähenes. Teistele riikidele iseloomulike võimalike suundumuste kohta ei saa olemasolevate andmete põhjal selgeid järeldusi teha.

Ravikeskustest kogutud andmed ja narkootikumidega seotud surmade monitooringu tulemused viitavad sellele, et uute herooinitarbijate arv võib olla Euroopas tervikuna vähenenud, kusjuures enamikus riikides saavutas see haripunkti 1990. aastate alguses.

Ka süstijate arv ravi saavate herooinitarbijate hulgas on mitmes **EL-i riigis**, nagu **Taanis, Kreekas, Hispaanias, Prantsusmaal, Itaalias** ja **Ühendkuningriigis** vähenenud ning uutest uimastiravi teenuste kasutamisega alustanud opiaatide tarbijatest on süstijaid vähem kui a 50%. Süstijate määr on väike **Hispaanias, Madalmaades** ja **Portugalis**, jäädes alla 30%. Märkimisväärseks erandiks on **Soome** ja mitmed **uued EL-i liikmesriigid**, kus süstimine on herooinitarbijate seas jätkuvalt peamine herooini manustamise viis.

EMCDDA sõnul on näha selgeid märke sellest, et viimastel aastatel on narkootikumidega seotud probleemid Euroopas mitmekesisestunud ning praegu ravi saavate narkomaanide probleemid tulenevad suurema tõenäosusega kokaiini (sealhulgas *cracki*) ja kanepi või rohkem kui ühe narkootikumi tarbimisest (mitme narkootikumi tarbimine) (vt pressiteade nr 9).

Üleannustamine on opiaatide tarbijate seas ikka veel peamine surma põhjus, kuid noorte surmajuhtumite arv väheneb

Käesoleva aruande põhjal 'on EL-is üledoos endiselt opiaatide tarbijate seas peamine surma põhjus' ja 'üks peamisi noorte surma põhjustajaid Euroopas'. Samas on enamikus **EL 15-s riigis, v.a. Soome, Rootsi** ja mitteliikmesriikidest **Norra** üledoosist tingitud surmajuhtumite osakaal alla 25-aastaste hulgas praegu väiksem kui kümme aastat tagasi, mis viitab sellele, et noorte uimastisõitlaste lisandumine ja noorte süstijate arv on vähenenud. Sellega kaasnevalt on võrreldes 1990. aastaga enamikus **EL15-s liikmesriigis** üleannustajate keskmine vanus tõusnud.

Pilt on teistsugune **uutes EL-i liikmesriikides** ja andmeid esitanud **kandidaatriikides**, kus üledoosist tingitud surmajuhtumite arv alla 25-aastaste hulgas suurenes märgatavalt ajavahemikul 1990. aastate keskpaigast kuni 2002. aastani. Üledoosi tõttu surnud isikute keskmine vanus on kõige madalam **Rumeenias** (22,4 aastat), **Eestis** (24 aastat), **Lätis** (29 aastat) ja **Leedus** (29,3 aastat). Üledoosist põhjustatud surmade arv on nüüdseks stabiliseerunud **Tšehhi Vabariigis, Lätis, Ungaris** ja **Bulgaarias**.

Aruandes nenditakse, et **EL-is** tervikuna on narkootikumidega seotud surmade arv jätkuvalt kõigi aegade kõige kõrgemal tasemel, kuid on märke sellest, et haripunkt võib olla juba ületatud. Pärast seda, kui aastatel 1990–2000 (**EL-15**) toimus antud näitaja osas 40% suurenemine, on paljud riigid nüüdseks teatanud selle vähenemisest 1990. aastate alguse tasemele. Niisugune positiivne suundumus võib tuleneda opiaatide tarbijate arvu stabiliseerumisest või vähenemisest, süstivate narkomaanide arvu vähenemisest mõnedes riikides ja parematest ravivõimalustest.

Narkootikumidega seotud registreeritud surmade koguarv vähenes **EL-15 riikides** ja **Norras** 8394 surmajuhtumilt 2001. aastal 7122 juhtumile 2002. aastal, mis tähendab 15% langust, ehkki on mõningaid märke, et niisugune selge langustendents võib olla praeguseks hääbumas ⁽⁴⁾.

Märkused

* HAART: inimese immuunpuudulikkuse viiruse (HIV) infektsiooni ravi, milles kasutatakse kombineeritult mitut retroviirusevastast ravimit. Need ravimid pärsivad viiruse võimet organismis paljuneda ning aeglustavad AIDSi kujunemist.

** EMCDDA määratleb probleemse narkootikumide tarbimise „narkootikumide süstimise või pikaajalise/regulaarse opiaatide, kokaiini ja/või amfetamiinide tarbimisena”.

⁽¹⁾ Vaata 2005. aasta statistikabülletääni, joonis INF-2: <http://www.stats05.emcdda.eu.int>.

⁽²⁾ Andmed põhinevad koostööl AIDSi Epidemioloogilise Järelevalve Euroopa Keskusega (EuroHIV) ja Maailma Tervishoiuorganisatsiooni Euroopa Regionaalbürooga.

⁽³⁾ Vaata 2005. aasta statistikabülletääni, joonis INF-1: <http://www.stats05.emcdda.eu.int>.

⁽⁴⁾ Vaata 2005. aasta statistikabülletääni, joonis DRD-G8: <http://www.stats05.emcdda.eu.int> (Kõik 15 riiki ei esitanud andmeid).